

ПРОБЛЕМИ ТЕОРІЇ МИСТЕЦТВА. ХУДОЖНЯ ОСВІТА

УДК 7.072.2 Запаско: 378] (477.83) (062) ЛНАМ

Галина **Стельмашук**

завідувач кафедри історії і теорії мистецтва,
доктор мистецтвознавства, академік НАМУ,
професор ЛНАМ

Роль академіка Якіма Запаска у створенні кафедри історії і теорії мистецтва та спеціалізованої вченої ради: історія, здобутки, перспективи

Анотація. Стаття присвячена історії, здобуткам і перспективам кафедри історії і теорії мистецтва Львівської національної академії мистецтв. Наголошено на ролі доктора мистецтвознавства, професора, академіка Якіма Прохоровича Запаска у створенні аспірантури, випускової кафедри ІТМ та спеціалізованої вченої ради у ЛНАМ. Публікація має інформативний характер.

Ключові слова: академік Яким Запаско, кафедра ІТМ, професорсько-викладацький склад, дисертації, монографії, перспективи.

Постановка проблеми. У створенні кафедри історії і теорії мистецтва Львівської національної академії мистецтв велику роль відіграв Яким Запаско. Від 1946 р. була кафедра історії прикладного та декоративного мистецтва, до 1992 р. не була випусковою. Викладачі кафедри читали лекції студентам художніх спеціальностей Львівського державного інституту прикладного та декоративного мистецтва (згодом Львівська академія мистецтв, тепер Львівська національна академія мистецтв). 1956 року було ухвалене рішення про приєднання кафедри історії мистецтва до кафедри основ марксизму-ленінізму. Щойно 1971 р. Я. П. Запаско домігся створення окремої кафедри історії мистецтва. Від того часу кафедра активно розвивалася, змінила

свою назву на «Кафедра історії і теорії мистецтва».

Мета статті – віддати пошанівок визначній особистості, доктору мистецтвознавства, професору, академіку Яким Прохоровичу Запаску (1923–2007), висвітлити його внесок у розвиток ЛДІПДМ, ЛАМ та кафедри історії і теорії мистецтва зокрема.

Виклад основного матеріалу. 1958 року ректором інституту став Я. П. Запаско. Він одразу взявся за внесення змін у навчальний процес, покращення побуту студентів і зміцнення дисципліни. В аудиторію не можна було зайти у верхньому одязі, студенти обов'язково залишали його в гардеробі. Зайти в аудиторію після дзвінка ректор не дозволяв, якщо студент спізнився на кілька хвилин, то вже чекав у коридорі перерву.

Маючи досвід наукової музейної роботи, новий керівник започаткував читання повного курсу історії українського мистецтва – образотворчого та декоративно-ужиткового. Яким Прохорович взяв на себе викладання історії образотворчого мистецтва, починаючи від Княжої доби та до початку ХХ ст. За його ініціативи до викладання історії мистецтва залучалися науковці львівських музеїв, дослідники українського професійного декоративно-ужиткового та народного мистецтва. У 1960-х – 1970-х роках Я. Запаско запрошував викладати історію мистецтва погодинно або за сумісництвом кандидатів мистецтвознавства Юрія Лашука, Павла Жолтовського, Володимира Овсійчука, Володимира Любченка, Бориса Возницького. Тепер більшість викладачів почали читати лекції українською мовою. Це дозволили політичні умови, що склалися під час так званої «хрущовської відлиги». «Відлига» ця була дуже нетривалою, бо вже 1964 р. на партійних зборах ЛДІПДМ обговорювали й ганьбили статтю Богдана Гориня «Сучасна львівська скульптура», яку визнали тенденційною і націоналістичною. Разом з Б. Горинем у націоналізмі звинуватили Майю Білан, яка дала дозвіл як завідувач відділу в газеті «Вільна Україна» статтю опублікувати.

У таких обставинах Яким Прохорович робив усе, що було в його силах, щоби ЛДІПДМ розвивався, щоби виховати художника-інтелектуала. Тому велику увагу приділяв науковій роботі студентів і викладачів. Він завжди допомагав і заохочував студентів виступати на конференціях. На одному з моїх виступів на студентській конференції з доповіддю «Художнє килимарство на Волині», яка була проілюстрована автентичними килимами, позиченими у волинських майстрів і привезених до Львова, Яким Прохорович відзначив,

що представлений матеріал дуже цінний і може бути частиною кандидатської дисертації. Для мене така похвала стала стимулом продовжувати займатися науковою роботою. Тих, хто виступав на конференціях, ректор підтримував грошовими преміями й грамотами. У мене таких є дві. Пам'ятаю, як на захисті моєї дипломної роботи похвалив за розлогий розділ з історії костюма та запропонував відмінну оцінку з похвалою. Яким Прохорович усіляко заохочував вступити після завершення навчання до аспірантури.

За ініціативи Я. Запаса відбулося відновлення кафедри історії мистецтва, що й було здійснено 1971 р. Рішенням вченої ради на посаду завідувача кафедри було призначено Якіма Запаса (він обіймав цю посаду до 1999 р.). На мою думку, «українізація» ЛДІПДМ не минулася ректору просто так. 1971 року нові репресії проти української інтелігенції були в розпалі. Добре, що ректор Яким Запаско відбувся лише позбавленням посади. Він зосередив свою увагу на не менш важливій справі – створити кафедру історії мистецтва окремо від кафедри марксизму-ленінізму, а усіх викладачів-мистецтвознавців, які читали лекції з історії мистецтва для художніх спеціальностей, перевести на новостворену кафедру. Відновлення кафедри значно піднесло авторитет, роль і значення мистецтвознавчих дисциплін у навчальному процесі, сприяло ще більшій активізації наукової роботи студентів і професорсько-викладацького складу. Колектив кафедри працював під керівництвом Я. П. Запаса над укладанням енциклопедичного словника «Декоративно-ужиткове мистецтво», що містить понад 5 тисяч термінів з різних галузей ужиткового та монументально-декоративного мистецтва. Основну увагу автори приділили українському мистецтву, його історії, сучасності, розмаїттю його видів і багатству орнаментального декору.

Під керівництвом академіка Запаса колектив кафедри підготував україномовний ілюстрований підручник з історії декоративно-ужиткового зарубіжного мистецтва, виданий 1995 р.

Важливим внеском в українське мистецтвознавство стали наукові праці академіка Я. П. Запаса [1].

На початку 90-х р. у колективу та завідувача Я. Запаса визрівала думка зробити кафедру випусковою. Тому професорсько-викладацький склад кафедри зростав і якісно, і кількісно. У 1989–1990 рр. його поповнили старші викладачі зі ступенями кандидата наук Галина Стельмахук, Оксана Рибак, а також Майя Білан, яка мала не тільки досвід викладання, а й 30-літню практику редакторської

та журналістської роботи, кілька виданих науково-популярних монографій і поетичних збірок [2]. Вона розробляла програми курсів, які були новими і важливими для студентів-мистецтвознавців. Яким Запаско довірив також Майї Білан викладати предмет, який він сам викладав багато років, – «Основи наукових досліджень» для усіх художніх спеціальностей.

Поступово кафедра підсилювалася кадрами вищої кваліфікації, зокрема, захистили кандидатські дисертації Ігор Голод, Ростислав Шмагало, Мар'яна Студницька, Ярослав Кравченко, Світлана Лупій. Звання професорів отримали Галина Стельмашук і Оксана Рибак.

Якісний склад кафедри та здобутки її викладачів, дозволяв завідувачеві 1991 р. здійснити мрію про створення випускової кафедри історії мистецтва. 1996 року відбувся перший випуск мистецтвознавців, який переконав, що кафедра, професійно зміцнюючись, робить вагомий внесок у підготовку нової генерації фахівців – дослідників у галузі історії та теорії українського мистецтва.

Важливим кроком, що сприяв розвитку українського мистецтвознавства, за сприяння і наполягання Я. Запаса стало відкриття у Львівській академії мистецтв аспірантури зі спеціальностей «Декоративно-прикладне мистецтво» і «Образотворче мистецтво» (раніше за цими спеціальностями аспірантуру закінчували в Ленінграді або Москві). Після створення аспірантури Яким Прохорович відчайдушно боровся за створення спеціалізованої вченої ради Д 35.103.01 із захисту кандидатських і докторських дисертацій, став першим її головою, а вченим секретарем – Ігор Голод.

Перше засідання ради відбулося 21 грудня 1994 р., на ньому захистила дисертацію на здобуття наукового ступеня доктора мистецтвознавства Галина Стельмашук і після отримання диплома доктора мистецтвознавства була введена до складу спеціалізованої вченої ради. Питання професійного зростання викладачів, аспірантів і студентів і сьогодні є пріоритетним і перспективним. Кращі випускники мають можливість продовжити навчання в аспірантурі, а кандидати наук – у докторантурі.

З року в рік певний досвід підготовки молодих науковців для українського мистецтвознавства накопичувався. Від часу першого випуску мистецтвознавців здобули науковий ступінь кандидата мистецтвознавства 20 випускників кафедри: Назар Козак («Образ людини в мистецтві Київської Русі»); Олеся Семчи-

шин-Гузнер («Художнє життя в Галичині кінця XIX – початку XX ст. Особливості мистецького процесу»); Оксана Герій («Орнамент Софії Київської: генеза, типологія, художньо-функціональні особливості»); Роксолана Шафран («Теоретична спадщина Володимира Січинського у контексті розвитку українського мистецтвознавства 1920–1960-х рр.»); Лада Цимбала («Золототкацтво Галичини XVIII – першої третини XX ст.: історія, типологія, художньо-стильові особливості»); Мар'яна Левицька («Львівське портретне малярство кінця XVIII – першої половини XIX ст.: художньо-стильові особливості»); Наталія Левкович («Стильові особливості палацових та садибно-паркових ансамблів Галичини кінця XVIII – першої половини XIX ст.»); Юрій Станкевич («Українське художнє палітурництво XVI – початку XX ст. у контексті західноєвропейського інтролігаторства»); Дарія Янковська («Східні впливи в орнаментальному оформленні українських ікон кінця XVI – XVII ст.»); Богдана Чіх («Художні вироби зі шкіри на Гуцульщині: витоки, типологія, художні особливості, традиція сьогодні»); Софія Король («Малярство і графіка Галичини періоду романтизму: жанрова структура і художньо-стильові особливості»); Наталія Дядюх-Богатько («Мистецтво декорування зброї на Гуцульщині XVIII – XIX ст. (історія, типологія, художні особливості)»); Христина Береговська («Творчість С. Гординського другої половини XX ст. (художньо-стилістичні, жанрові та концептуальні особливості)»); Людмила Андрушко («Український рушник – поліфункціональний сакральний твір народного мистецтва (функція, типологія, семантика і художні особливості)»); Іван Білан («Творчість Юрія Магалецького в контексті українського мистецького процесу першої третини XX століття»); Марта Кравченко («Мистецтво прикрас в Україні останньої третини XX – початку XXI століття: європейський контекст, художні особливості, персоналії»); Юлія Бабуніч («Український живопис доби модернізму: світоглядні і художньо-стильові особливості»); Ксенія Рожак-Литвиненко («Мистецьке угруповання Українських Січових Стрільців: художники, традиції, жанрові та стильові особливості творів»); Наталія Бенях («Львівський період у творчості Михайла Бойчука 1910-1914 рр.»).

Перші дипломники випускової кафедри багато чим завдячують своєму кар'єрному зростанню саме Якимому Прохоровичу Запаску. Перелік досліджуваних аспірантами кафедри тем яскраво свідчить про всебічне висвітлення процесів, що відбуваються у художньому

житті країни.

Від 1999 р. завідувачем кафедри став учень Якіма Прохоровича Ігор Голод. Молодий та ініціативний, він запровадив щорічні наукові читання пам'яті С. Гординського з виданням збірника доповідей (вийшло у світ три випуски) і видання ілюстрованого науково-популярного мистецького альманаху за редакцією професорів І. Голода, О. Голубця, З. Тканко (вийшли два числа). Ці ініціативи у 90-ті роки стали важливим внеском в українське мистецтвознавство. Ігор Голод підсилив ПБС кафедри молодими випускниками, зокрема, Р. Шафран, Н. Левкович, Л. Цимбалою та І. Костюк.

У зв'язку зі зміною керівництва ЛАМ Ігор Голод обійняв посаду проректора з навчальної роботи, а кафедру від 2003 р. очолила доктор мистецтвознавства, професор Галина Стельмашук. Кафедра не тільки продовжувала заданий курс академіка Якіма Запаса, але й розширила діапазон досліджень, здобутків, тепер – це вагомий науковий осередок, який своїми працями гідно збагачує українське мистецтвознавство.

Сьогодні кафедра повністю укомплектована лише кадрами вищої кваліфікації. Штат кафедри становить 13 викладачів: 5 докторів наук, 6 професорів, 7 кандидатів мистецтвознавства, з них 4 мають вчене звання доцента. Завідувач кафедри доктор мистецтвознавства, професор Галина Стельмашук у квітні 2009 р. отримала звання члена-кореспондента Академії мистецтв України, а 30 червня 2016 р. звання дійсного члена (академіка) Національної академії мистецтв України.

Навчальний процес здійснюють професор, академік НАМУ Галина Стельмашук, професор, заслужений діяч мистецтв України Ростислав Шмагало, професор Оксана Рибак, професор Марія Кашуба, професор, заслужений діяч мистецтв України Ярослав Кравченко, доктор мистецтвознавства, доцент Наталія Левкович, приват-професор Світлана Луцій, доцент Мар'яна Студницька, доцент Лада Цимбала, доцент Ірина Костюк, старші викладачі, кандидати мистецтвознавства Марта Кравченко та Юлія Бабуніч, кандидат мистецтвознавства Христина Береговська. До читання лекцій запрошувалися і запрошуються провідні вчені: доктор мистецтвознавства, професор, член-кореспондент НАМУ, завідувач відділу мистецтвознавства Інституту народознавства НАН України В. А. Овсійчук; доктор мистецтвознавства, професор, член-кореспондент НАМУ, завідувач кафедри кераміки О. М. Голубець; кандидат мистецтвознавства, професор, проректор з

навчальної роботи ЛНАМ І. В. Голод; кандидат мистецтвознавства, професор, заслужений працівник культури, проректор з наукової роботи ЛНАМ Роман Яців.

Галина Стельмахук, Ростислав Шмагало, Ярослав Кравченко є Лауреатами премії ім. Ярослава Гординського, Орест Голубець – ім. Зеновія Флінти. 2016 року Галина Стельмахук стала лауреатом премії президента України «Краща книга року» («Українські народні головні убори») у номінації «За вагомий внесок в українознавство». 2015 року Наталія Левкович захистила докторську дисертацію «Декоративно-ужиткове мистецтво євреїв Східної Галичини XVIII – першої третини XX ст.».

Концепція діяльності кафедри передбачає виховання і професійну підготовку мистецтвознавців освітніх рівнів «Бакалавр» і «Магістр» за спеціальністю «культурологія» і «образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація», у перспективі – «музейна справа та експертиза культурних цінностей». У процесі навчання студенти засвоюють низку унікальних спеціалізованих дисциплін, а також мистецтвознавчих, історичних і філософських, що сприяють розумінню мистецьких явищ, організації сучасного художнього процесу для забезпечення навиків мистецтвознавців-дослідників, викладачів. Наші випускники працюють на посадах наукових співробітників у всіх науково-дослідних інституціях гуманітарного спрямування НАН України, викладачів у середніх мистецьких і вищих навчальних закладах Львова, експертів творів мистецтва, у музеях і галереях різних форм власності, можуть бути керівниками мистецько-культурних акцій, аукціонів, культурно-мистецьких установ, експертами та консультантами на митницях.

Виконуючи настанови колишнього керманича кафедри Якіма Запасака щодо виховання професійного молодого покоління, педагоги кафедри плідно працюють з аспірантами, роблять все для того, аби їхні вихованці вчасно захищали дисертації після завершення навчання в аспірантурі. Більшість аспірантів мають керівників з кафедри ІТМ і прикріплені до цієї кафедри. Двічі на рік на кафедрі відбуваються звіти аспірантів, затверджуються теми дисертаційних робіт, регулярно відбуваються засідання, на яких члени кафедри обговорюють дисертації, дають їм експертну оцінку та рекомендують або не рекомендують до захисту. Галина Стельмахук – керівник 20-ти вже захищених дисертацій, Ростислав Шмагало – 15, Оксана

Рибак – 9, Ярослав Кравченко – 9. Сьогодні професори кафедри є членами спеціалізованої вченої ради із захисту докторських і кандидатських дисертацій: професор, академік НАМУ Галина Стельмашук (голова спеціалізованої вченої ради), Лада Цимбала (учений секретар), професор Оксана Рибак, доктор мистецтвознавства Наталія Левкович, професор Марія Кашуба, професор Ростислав Шмагало. Члени кафедри виступають опонентами на захистах дисертацій, рецензентами монографій, є членами багатьох редколегій.

Основними здобутками кафедри, крім її вихованців, є численні наукові монографії, спеціалізовані словники, а також навчальні посібники, освітні програми нового покоління. Після захисту дисертації у Санкт-Петербурзі І. Голод опублікував монографію «Міське ремесло Західних областей України XVI – XVIII ст.» (Львів, 1994), згодом – «Академік Яким Запаско» (Львів, 1998). В Україні та за кордоном добре відомі праці професора Г. Стельмашук [3]. Творчий доробок професора Ростислава Шмагала становлять не менш знані праці [4], професор О. Маланчук-Рибак має напрацювання, які включають кілька монографій [5], доцент М. Студницька видала навчальний посібник і монографію [6]. Плідно працює професор кафедри Я. Кравченко [7]. Після захисту кандидатських дисертацій видали монографії Наталія Левкович [8], Лада Цимбала [9]. Н. Левкович до захисту докторської дисертації видала монографію «Декоративно-ужиткове мистецтво євреїв Східної Галичини XVIII – першої третини XX ст.: типологія, символіка, художні особливості» (Львів, 2016); Ірина Костюк є редактором «Вісника ЛНАМ», видала підручник «Міфологія та іконографія» (Львів, 2015). Христина Береговська, кандидат мистецтвознавства, докторант має у своєму активі вже кілька вагомих монографій та упорядкування праць [10].

Члени кафедри є авторами багатьох колективних монографій, окремих статей, їх налічуються вже тисячі, які у нашій статті неможливо перерахувати.

Назвемо лише спільні праці, які виконували викладачі кафедри. «Мистецтвознавчий автограф»: щорічний збірник наукових праць кафедри історії і теорії мистецтв» (Львів, 2006. 168 с.; Львів, 2007. 284 с.; Львів, 2008. 432 с.; Львів, 2009-2010. 400 с.; Львів, 2011-2013. 320 с.) за науковою редакцією і упорядкуванням Г. Стельмашук; «Жінка в мистецтві» (Львів, 2008. 177 с.) за науковою редакцією і

упорядкуванням О. Рибак. Побачили світ «Культурологічні студії» за авторства Ірини Костюк, Оксани Маланчук-Рибак, Мар'яни Студницької (Львів, 2012. 498 с.). Доцент М. Студницька упорядковувала наукові збірники: «Львів: мистецький простір міста. Т. 1: художня синестезія міського простору» (Львів, 2016. 404 с.); «Львів: мистецький простір міста. Т. 2: Середовище, явища, автори» (Львів, 2016. 312 с.).

Професори й доценти кафедри брали участь у написанні п'яти-томної «Історії української культури», статей до енциклопедичних видань, є авторами розділів багатьох колективних праць, статей у наукових збірниках.

У 2009–2013 роках над розділами до видань «Історія українського декоративно-ужиткового мистецтва» та «Історія українського образотворчого мистецтва», які видавали в ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України, працювали члени кафедри І. Голод, Г. Стельмашук, Р. Шмагало, С. Лупій, М. Студницька, Л. Цимбала, Я. Кравченко.

Викладачі та студенти кафедри брали участь у наукових конференціях у Польщі, Чехії, Австрії, Росії, Німеччині. За програмою обміну студентів є можливість навчатися у освітніх закладах європейських держав. Христина Береговська виступала з лекціями у Лондоні, Торонто, мала презентації своїх праць у Великій Британії, Канаді, США, Італії.

Мар'яна Студницька, Ярослав Кравченко, Марта Кравченко організовували поїздки студентів кафедри по різних містах України. Правда, відбувається все це поки що своїм коштом і тримається на особистих контактах викладачів.

Накопичені знання і науково-педагогічний потенціал кафедри дозволяють і вимагають тісніших зв'язків з громадськістю, загальною суспільною думкою, що було і є необхідною умовою зростання науки та її кадрів. Виникла необхідність у поінформованості, щоби підносити рівень своїх наукових праць та урізноманітнювати вибір тем для дипломників, аспірантів, докторантів, знайомити з науковими напрацюваннями зацікавлену громадськість України. Тому для розв'язання цього завдання кафедра 2006 р. запровадила випуск збірника статей «Мистецтвознавчий автограф», який до 2013 р. був щорічним. У збірнику оприлюднювався значний відсоток нових матеріалів, аби вони якнайшвидше входили до наукового обігу, у мистецтвознавчий дослідницький процес сьогодення. На жаль, сьогодні через відсутність фінансування випуск цього щорічника припинений.

Викладачі кафедри допомагали студентам публікувати в «Мистецтвознавчому автографі» наукові статті, результати досліджень курсових і дипломних робіт. Для цього було виділено рубрику «Проба пера». 2006 року була видана бакалаврська робота Сергія Білана «Князь і дружина IX – XII ст. Іконографія, стрій, типологія, художній образ» (Львів, 2006, 192 с.) і магістерська робота Марти Романишин «Малярство Олекси Друченка» (Львів, 2006).

Редколегія збірника запрошувала до публікування статей викладачів з інших кафедр історії і теорії мистецтва, зокрема Києва й Харкова, Одеси, Дніпропетровська. Нам важливо було знати, над якими темами працюють викладачі, аспіранти й пошукувачі в інших художніх закладах. Тобто, потрібні координація і обмін інформацією. Вважаємо, що в перспективі був би вельми доречним обмін викладачами для читання окремих циклів лекцій, а також проведення спільних конференцій. Першочерговим завданням наступних років є об'єднання наукового потенціалу трьох споріднених кафедр історії і теорії мистецтва Києва, Харкова, Львова для розроблення теоретичних питань мистецтвознавства. У нас, на жаль, відсутні теоретичні напрацювання, які б узагальнювали й давали оцінку живим художнім процесам, що відбуваються сьогодні, виробляли би стратегію розвитку українського мистецтвознавства.

На перспективу визначаємо два головні напрямки нашої роботи – «внутрішній» і «зовнішній»: а) сприяти розробленню програм, посібників, навчальних планів, осучасненню і вдосконаленню мистецькоосвітнього процесу в Україні; б) посилення мистецькоосвітніх зв'язків з Європою. На внутрішньому напрямі діяльності відчувалася гостра потреба осучаснення і вдосконалення навчальних програм з основних спеціальних предметів, у першу чергу з історії українського мистецтва. Усі викладачі кафедри ІТМ ЛНАМ 2018 р. поновили і написали нові навчальні програми, що відповідають вимогам часу.

Прийшла пора створити нові нариси історії українського мистецтва, підручники та посібники, які б замінили наявну історичну мозаїку та відтворили справжній український мистецький процес, відвівши належне місце в ньому всім українським художникам, які жили й творили не тільки в Україні, а й змушені були працювати поза межами Батьківщини – у США, Канаді, Росії, Франції, Швейцарії, Аргентині, Польщі, і тих, які були репресовані й вилучені з історії українського

мистецтва. Назву імена лише кількох великих – Олександр Архипенко, Святослав Гординський, Василь Курилик, Микола Бутович, Роберт Лісовський, Едвард Козак, Леонід Молодожанин, Григорій Крук, Петро Андрусів, Петро Мегик, Михайло Черешньовський та ін. Це ті особистості, які творили і мистецтво, і мистецьку освіту, проте й досі про них пишемо в малотиражних монографіях, а не в підручниках.

Якщо в цьому зв'язку насамперед згадати ім'я Тараса Шевченка, буде зрозумілим, якого доопрацювання потребує історія українського мистецтва. З нею ж тісно пов'язані і методологія та методики викладання всіх спеціальних дисциплін – зробити це одній кафедрі неможливо.

Важливим освітнім і виховним чинником є народне мистецтво. Тому назріла потреба ввести його як курс у навчальні плани. Потрібно створити сучаснену програму викладання історії і теорії народного мистецтва. Тут не менший обсяг проблем, і найпекучіша – наукове знайдення зв'язку народного мистецтва з найсучаснішим дизайном. Саме художнє життя і мистецька практика неодноразово доводять, що українське народне мистецтво є постійним живлющим джерелом українського мистецтва, з якого брали витоки й видатні сучасні явища, знову ж згадаймо Г. Нарбута, В. Кричевського, Е. Козака, М. Бойчука. Святослав Гординський ще у 30-ті роки писав: «Я почав поволі усвідомлювати собі, що нові форми можна добре поєднувати з мотивами українського народного мистецтва, і кілька графік пройшли успішно на виставці у Парижі» [11, с. 6]. Дуже повчальними є сьогодні його слова: «В українській культурі, якщо вона такою хоче бути, повинен існувати органічний зв'язок усього нового з тим, що вже було. Тоді це буде природне наростання культурних вартостей, показ її багатства і всеохопності» [11, с. 7].

Висновки. Отже, кафедра історії і теорії мистецтва має понад сімдесятилітню історію, високі показники якісного складу (професори, доктори наук і доценти, кандидати наук, лауреати різноманітних премій), тісні зв'язки з іншими мистецькими навчальними закладами України, угоди із закордонними навчальними закладами мистецького профілю (у рамках угод ЛНАМ), що дає можливість стажування за кордоном, навчання за обміном, та високий відсоток працевлаштування випускників (вже під час навчання), невеликі навчальні групи, що забезпечує індивідуальний підхід до кожного студента, збагачений багаторічним досвідом підготовки фахівців.

Ретроспективний огляд діяльності кафедри історії і теорії мистецт-

ва Львівської національної академії мистецтв упродовж її функціонування засвідчує, що це динамічний процес, на якому позначився весь комплекс суспільно-політичних явищ, що їх переживала академія протягом її історії. Останнє десятиліття, зокрема друга його половина, у житті кафедри – це період особливого піднесення, період вагомих здобутків. Нині її професорсько-викладацький склад спільно з усіма іншими кафедрами академії роблять велику і важливу справу – виховують талановиту молодь, тих, хто творитиме українське мистецтво незалежної держави впродовж ХХІ ст..

1. Яким Запаско: «Орнаментальне оформлення української рукописної книги» (К., 1960); «Першодрукар Іван Федоров» (Львів, 1964); «Мистецтво книги на Україні в XVI – XVIII ст.» (Львів, 1972); «Українське народне килимарство» (К., 1973); «Львівські стародруки: Книгознавчий нарис» (Львів, 1983); «Матеріали до історії українського мистецтва» (Львів, 1993); «Пам'ятки книжкового мистецтва. Українська рукописна книга» (Львів, 1996); «Мистецькі рукописні пам'ятки України» (Львів, 1997) та ін.
2. Майя Білан: «Степові луни» (Львів, 1977); «Відгомін віків» (Львів, 1978); «Право істини» (Львів, 1981); «Коріння слів» (Львів, 1980); «Свідомість променя» (Львів, 1989); «Поезії. Вибране» (Львів, 2011), а також автор розділів колективних праць. Автор тексту і текстовок до книги Петро Кравченко «Ноша України крізь віки» (Київ-Сідней, 1999, у спіавт. з Г. Стельмашук); «Український стрій» (Львів, 2000, у спіавт. з Г. Стельмашук, 2001 р. визнана у Львові книгою року у номінації «Краща книга року з народного мистецтва», а також відзначена Обласною премією ім. С. Гординського у галузі культурологія, мистецтвознавство, музейна справа).
3. Галина Стельмашук: «Український народний одяг XVII – початку XIX ст. в акварелях Ю. Глоговського» (К., 1988 у спіавт. з Д. Кривавичем; «Традиційні головні убори українців» (К., 1993); «Український стрій» (Львів, 2000 у спіавт. з М. Білан; «У ХХІ століття – з мистецтвом» (Львів, 2000); «Давнє вбрання на Волині» (Луцьк, 2007); «Екслібриси родини Опанащуків» (Львів, 2006); «Микола Опанащук: творчий портрет митця. Графіка. Малярство» (Львів, 2007); «Український стрій» (Львів, 2011), перевидання у спіавт. з М. Білан; «Українське народне вбрання» (Львів, 2013); «Українські народні головні убори» (Львів, 2013); «Українські митці у світі. Матеріали до вивчення історії українського мистецтва ХХ ст.» (Львів, 2013); «Христина Ки-

- шакевич-Качалуба. Корені роду, спадкоємність поколінь, художня творчість» (Львів, 2018) та ін.
4. Ростислав Шмагало: «Між Сходом і Заходом. Кераміка Галичини кінця XIX – початку XX століття в контексті міжнародних зв'язків. Контакти і взаємовпливи» (Львів, 1994, у співав. з О. Ногою); «На перехресті Європи і віку. Іван Мозолевський» (Львів, 1996, у співавт. з Д. Бойцовим); «Мистецька освіта в Україні середини XIX – середини XX століття (структурування, методологія, художні позиції)» (Львів, 2005); «Художній метал України XX – початку XXI ст. Енциклопедія художнього металу», т. 2 (Львів, 2015); «Енциклопедія художньої культури. Мистецька освіта: бібліографія, документи, теорія» (Львів 2013); «Енциклопедія художнього металу. Світовий та український художній метал. Класифікація, термінологія, стилістика, експертиза», т. 1 (Львів 2015) та ін.
 5. Оксана Рибак: «Жінка в історії» (Львів, 2002); «Ідеологія та суспільна практика жіночого руху на західноукраїнських землях XIX – першої третини XX століття: типологія та європейський культурно-історичний контекст» (Чернівці, 2006).
 6. Мар'яна Студницька: «Історія мистецтва країн Сходу (Львів, 2004); «Церкви Галичини кінця XIX – першої третини XX ст.: художній образ храму» (Львів, 2016, у співавт. з Р. Студницьким.
 7. Ярослав Кравченко: «Охрім Кравченко. Художник і час» (К., 2005); «Школа Михайла Бойчука: Тридцять сім імен» (К. 2010); альбом «Наполеон Орда і Україна» (Львів, 2014).
 8. Наталія Левкович: «Палацові та садибно-паркові ансамблі Галичини кінця XVIII – першої половини XIX ст.» (Львів, 2003).
 9. Лада Цимбала: «Бучацькі макати – пам'ятки золототкацтва Галичини» (Львів, 2008).
 10. Христина Береговська: «Світи Святослава Гординського» (Львів, 2010); «Діти і Дітлахи: образ дитини в образотворчому мистецтві XVII – XX ст.» (Львів, 2013); «Закарпатська школа: перетин поколінь» (Львів, 2014); «Святослав Гординський про мистецтво» (Львів, 2015); «Колекція мистецьких творів Катедри Пресвятої Родини в Лондоні» (2017); «Святослав Гординський: творчість за півстоліття» (Львів, 2017); «Страсті Христові» від Василя Курилика (Львів, 2018).
 11. Мистецтво непевних часів. Інтерв'ю ред. Юрія Тиса для 10 випуску журналу «Терем». Терем. Детройт / Асоціація діячів української культури. США. Ч. 10. 1990. С. 6-7.

References

1. Zapasko, Ia. (1960). Ornamental design of the Ukrainian manuscript book. Kyiv; (1964) The first printer Ivan Fedorov, Lviv; (1972) Book Art in Ukraine in the 16th - 18th centuries, Lviv; (1973). Ukrainian folk carpet, Kyiv; (1983). Lviv Old Books: A Book Study», Lviv; (1993). Materials on the history of Ukrainian art, Lviv; (1996). Book art sights. Ukrainian Manuscripts, Lviv; (1997). Artistic Manuscript monuments of Ukraine, Lviv.
2. Bilan, M.: (1997). Steppe moons, Lviv; (1978). Echo of the ages, Lviv; (1981). Right to the truth, Lviv; (1980). The roots of words, Lviv; (1989). The consciousness of the ray, Lviv; (2011). Poetry. Favorites, Lviv.
3. Stelmashchuk, H.: (1988). Ukrainian folk clothing of the 17th - early 19th centuries. in watercolors by Y. Glogowski (Stelmashchuk, H. & Krvavych, D.), Kyiv; (1993). Traditional hats of Ukrainians, Kuiv; (2000). Ukrainian outfit, Lviv; (2007). Ancient outfit in Volyn, Luts; (2006). Exlibris of the Opanashchuk family, Lviv; (2007). Mykola Opanashchuk: creative portrait of the artist. Graphics. Painting, Lviv; (2011). Ukrainian outfit, Lviv; (2013). Ukrainian folk outfit, Lviv; (2013). Ukrainian traditional hats, Lviv; (2013). Ukrainian artists in the world. Materials for the study of the history of Ukrainian art of the twentieth century, Lviv; (2018). Christina Kishakevich-Kachaluba. The roots of the genus, the continuity of generations, artistic creativity, Lviv.
4. Shmagalo, R.: (1994). Between East and West. Ceramics of Galicia of the late XIX – early XX century in the context of international relations. Contacts and mutual influences, Lviv; (1996). At the crossroads of Europe and age. Ivan Mozolevsky, Lviv; (2005). Art education in Ukraine in the middle of the XIX - the middle of the XX century (structuring, methodology, artistic positions), Lviv; (2015). Encyclopedia of artistic metal. World and Ukrainian art metal. Classification, terminology, stylistics, expertise. Vol. 1. Lviv; (2015) The metal art of Ukraine of the XX - the beginning of the XXI century. Encyclopedia of artistic metal. Vol. 2. Lviv; (2013). Encyclopedia of Art Culture. Art education: bibliography, documents, theory, Lviv.
5. Malanchuk-Rybak, O. (2002). Woman in history. Lviv; (2006). The ideology and social practice of the women's movement in the West Ukrainian lands of the XIX – the first third of the XX century: typology and European cultural and historical context. Chernivtsi.
6. Studnytska, M.: (2004). History of art of the countries of the East. Lviv; Studnytska, M. & Studnytskyi, R. (2016). Churches of Galicia at the end of XIX - first third of XX century: artistic image of the temple. Lviv.

7. Kravchenko, Ya.: (2005). Okhrim Kravchenko. Artist and time. Kyiv; (2010)ю Mykhailo Boychuk's School: Thirty-seven names. Kyiv; (2014). Napoleon Orda & Ukraine: album. Lviv.
8. Levkovych, N. (2003). Palace ensemble of Galicia at the end of XVIII – first half of XIX century. Lviv.
9. Berehovska, Kh.: (2010). Worlds of Svyatoslav Gordynsky. Lviv; (2013). Children and children: the image of the child in the fine arts of the XVI – XX centuries. Lviv; (2014). Transcarpathian school: crossing of generations. Lviv;
10. The art of uncertain times. Interview edit Yuri Tys for the 10th issue of Terem magazine. (1990). Terem. Detroit / Association of Ukrainian Cultural Figures. USA. V. 10, 6–7.

ANNOTATION

Halyna Stelmashchuk. Department of history and theory of art of the Lviv national Academy of arts: the role of academician of the Yakym Zapasko in the creation of the Department of history of art and the dissertation Council, history, achievements, perspectives. The article is devoted to the history, achievements and prospects of the Department of history and theory of arts of Lviv National Academy of Arts. Emphasis is placed on the role of the doctor of arts, Professor, academician of Yakym Zapasko in the creation of the graduate school, graduate Department of History and Theory of Art and the dissertation Committee LNAM. The publication has an informative value.

Keywords: academian Yakym Zapasko, Department of History and Theory of Art, faculty, theses, monographs, perspectives.

АННОТАЦИЯ

Галина Стельмашук. Роль академика А. Запаска в создании кафедры истории и теории искусства и диссертационного совета: история, достижения, перспективы. Статья посвящена истории, достижениям и перспективам кафедры истории и теории искусства Львовской национальной академии искусств. Отмечено роли доктора искусствоведения, профессора, академика Акима Прохоровича Запаска в создании аспирантуры, выпускающей кафедры ИТМ и диссертационного совета в ЛНАМ. Публикация носит информативный характер.

Ключевые слова: академик А. Запаско, кафедра истории и теории искусства, факультет, диссертационный совет, монографии, перспективы.